

Αγροτική Κοινωνιολογία

Ενότητα 3^η: Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία από τη σύσταση του ελληνικού κράτους (1831) έως το τέλος του 20ού αιώνα

Μαρία Παρταλίδου
Τμήμα Γεωπονίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

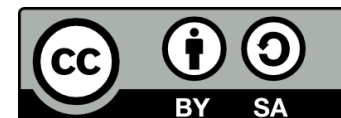

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

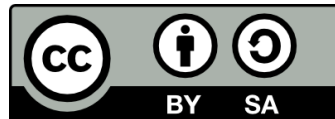

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία από τη σύσταση του ελληνικού κράτους (1831) έως το τέλος του 20ού αιώνα

«Όποιος ελέγχει το παρελθόν ελέγχει το μέλλον»

[George Orwell, 1984]

Η ιστορική μνήμη δρα ευεργετικά, όταν η ιστορία
που επαναλαμβάνεται προλαμβάνεται.

Ιστορική εξέλιξη

- **1η περίοδος:** από τη σύσταση μέχρι την προσάρτηση της Θεσσαλίας (1831-1880).
- **2η περίοδος:** έως την προσέλευση των προσφύγων (1880-1922).
- **3η περίοδος:** έως το τέλος των πολέμων (1922-1950).
- **4η περίοδος:** έως την ένταξη στην ΕΕ (1950-1981).
- **5η περίοδος:** από την ένταξη στην ΕΕ (1981- έως το τέλος του 20ού).

Η εδαφική επέκταση του ελληνικού κράτους (1832-1947)

Πηγή: <http://www.cityofnafplio.com/2011/02/02/protocol-independence-of-the-greek-state/>

1η περίοδος: από τη σύσταση μέχρι την προσάρτηση της Θεσσαλίας (1831-1880)

Με τη σύσταση του ελληνικού κράτους δεν υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στο γαιοκτητικό σύστημα της τότε Ελλάδας (Πελοπόννησος & Στερεά Ελλάδα).

Γαιοκτητικό Σύστημα =
ιδιοκτησιακό καθεστώς της γης (ποιος είναι ο ιδιοκτήτης της γης).

Το κυρίαρχο αίτημα:

- **Διανομή της γης.**
- Νόμος της 7ης Μαΐου του 1822: αμοιβή σε κάθε στρατιώτη ένα στρέμμα γης για κάθε μήνα υπηρεσίας του.
- Η υπόσχεση αυτή επανήλθε λίγα χρόνια αργότερα, με το ψήφισμα της 5ης Μαΐου 1827.

Εθνικές γαίες ή εθνικά κτήματα

- Οι εκτάσεις που ανήκαν στο οθωμανικό κράτος, σε μουσουλμάνους ιδιώτες που εγκατέλειψαν τις ιδιοκτησίες τους, ή σε μουσουλμανικά θρησκευτικά ιδρύματα και οι οποίες αυτόματα περιήλθαν στο ελληνικό δημόσιο.

Μεγάλες ιδιοκτησίες (τσιφλίκια):

- Αρκετές τούρκικες ιδιοκτησίες γεωργικής γης πουλήθηκαν σε έλληνες ή τα καρπώθηκαν Έλληνες, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν μεγάλες γαιοκτησίες με έλληνες ιδιοκτήτες.

Εκκλησιαστικά κτήματα (πρώην βακούφια):

- Είναι η γεωργική γη που ανήκε στα εκκλησιαστικά ιδρύματα.

Στρέμμα

- «**Στροφή**» : τη στροφή που κάνουν τα βόδια όταν φθάνουν στην άκρη του χωραφιού που οργώνουν.
- Η πιο συνηθισμένη μονάδα μέτρησης για τον γεωργό ήταν ο **σπόρος**: χωράφι «5 κιλών» σημαίνει χωράφι που απαιτεί 5 κιλά για να σπαρεί.
- Το στρέμμα του Μεσολογγίου (15 οκάδων), το στρέμμα της Λοκρίδος, (10 οκάδων).
- «**Αξινάρι**» : η έκταση που σκύβει ένας εργάτης σε μια μέρα (αμπέλια & σταφίδες).

Την επαύριον της Επανάστασης... (1)

- Το ελληνικό κράτος κατείχε το **35%** της γεωργικής γης (εθνικές γαίες).
- Τις ενοικίαζε στους καλλιεργητές, από τους οποίους αξίωνε το **10%** της παραγωγής (**δεκάτη**), την κυριότερη μορφή αγροτικής φορολογίας, η οποία ίσχυε και επί τουρκοκρατίας.
- Επιπρόσθετα όμως επέβαλε και νέο φόρο **15%** επί του ακαθάριστου προϊόντος, ως ενοίκιο από τον καλλιεργητή: «**Επικαρπία**».

Την επαύριον της Επανάστασης... (2)

- Βρέθηκαν σε δύσκολη οικονομική κατάσταση.
- Υποχρεωμένοι να καταβάλλουν το 25% του προϊόντος τους.
- Συμπιεζόταν ιδιαίτερα από τους υπαλλήλους του κράτους οι οποίοι αναλάμβαναν να συγκεντρώνουν τους φόρους.

**Γεωργοί του Κράτους = 700.000
(συνολικός πληθυσμός 1.000.000)**

Αντιδράσεις των 500.000 ακτημόνων

- ...Οι οποίοι διεκδικούσαν τη γη για την οποία αγωνίστηκαν και σ' αυτό το πνεύμα θα κινηθούν τα αποτυχημένα κινήματα του 1832, του 1843, του 1848, του 1849 κ.α.
- *«Να παύσωμεν να είμαστε κολιγάδες, όπως επαύσαμε να είμαστε ραγιάδες».*
- *«Η γη ανήκει εις ημάς τους δουλευτάς της»*
- *«Όχι στην αγροτική σκλαβιά».*

Το αγροτικό πρόβλημα

- Η κατάσταση αυτή δημιούργησε έντονη δυσαρέσκεια στους κόλπους του λαού, ο οποίος ζητούσε από τις εκάστοτε κυβερνήσεις την παραχώρηση γεωργικής γης στους ακτήμονες από τις εθνικές γαίες.
- Έτσι δημιουργείται το λεγόμενο «αγροτικό πρόβλημα», το οποίο απασχόλησε την ελληνική κοινωνία όλο το 19ο αιώνα και τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού.

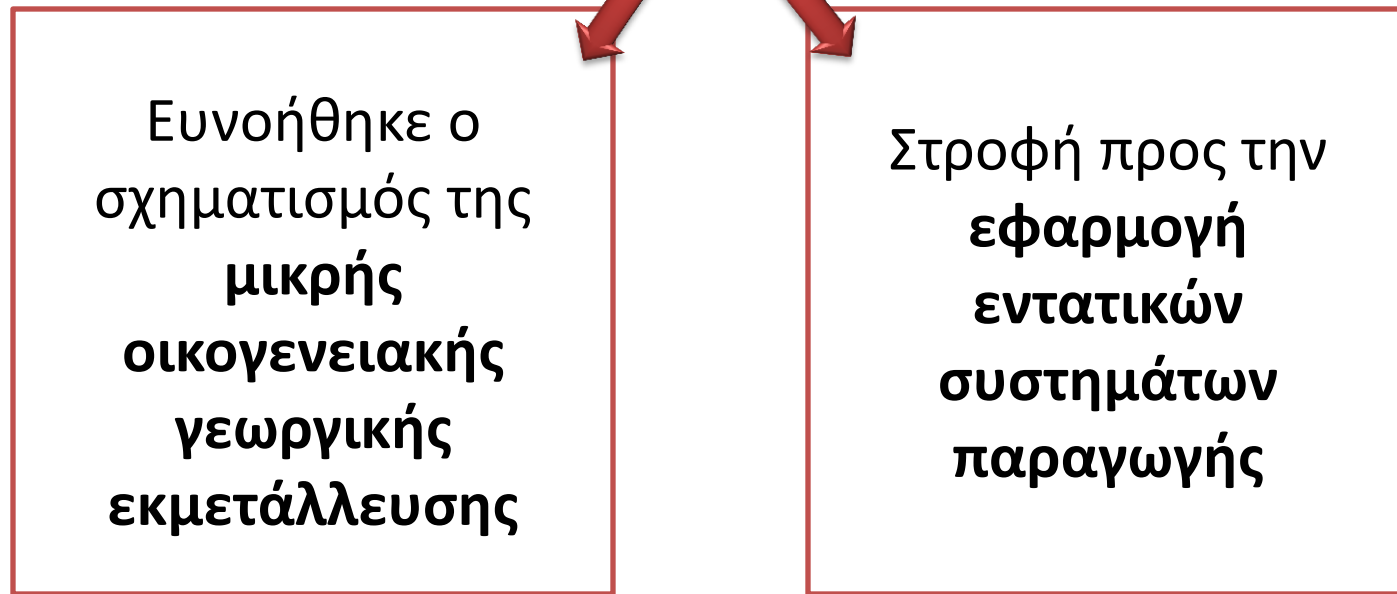
1η Αγροτική μεταρρύθμιση (1)

- **1871:** Αγροτική μεταρρύθμιση από τον Πρωθυπουργό Αλέξανδρο Κουμουνδούρο, παρά τις σφοδρές αντιδράσεις των γαιοκτημόνων για ενδεχόμενη μεταβολή στο του ιδιοκτησιακού καθεστώτος.
- Διανεμήθηκαν 2.650.000 στρέμματα σε 357.217 κλήρους (Μέσος όρος: 7,5 στρέμματα).
- Η μεγάλη πλειονότητα των αγροτικών οικογενειών: δικαιούχοι κλήρου.

1η Αγροτική μεταρρύθμιση (2)

- **Κλήρος:** Έκταση γης που παραχωρήθηκε στους δικαιούχους από το Κράτος («η δια λαχνού απονομή γης εις τους πολίτας»)

(1878): Μεγάλη Ζήτηση της σταφίδας από την ευρωπαϊκή αγορά

Πηγή: <http://www.agrigate.gr/paradosiaka-agrotika-proionta/paradosiaka-agrotika-proionta>

- Η εξαγωγή της σταφίδας πραγματοποιούνταν από το λιμάνι της Πάτρας.
- Σταφιδικός πυρετός μετά το 1878.

2η περίοδος: έως την προσέλευση των προσφύγων (1880-1922)

- Προσάρτηση της Θεσσαλίας (1881) έως την προσέλευση των προσφύγων (1922) αρχές 20ου αιώνα.

Πηγή:

http://www.200stran.ru/maps_group20_item2663.html

Η σταφιδική κρίση

- Δεύτερο μισό του 19ου αιώνα: η κορινθιακή σταφίδα αναδείχθηκε σαν το κυριότερο εξαγωγικό προϊόν.
- Τέλη του 1890: γαλλικοί αμπελώνες επανεγκαθίστανται (με τη χρήση ανθεκτικών στη φυλλοξήρα υποκειμένων).
- Η προσφορά σταφίδας στην ευρωπαϊκή αγορά αυξάνεται.
- Η τιμή μειώνεται ---> **«σταφιδική κρίση»**.

Κυβέρνηση Τρικούπη (1892)

- Σκληρές περικοπές στις δημόσιες δαπάνες /αυστηρή λιτότητας (έμμεσοι φόροι).
- Να διασωθεί η χώρα από τη δημοσιονομική κατάρρευση λόγω των χρεών από δάνεια (1880-1890).
- Ζήτησε νέο δάνειο –Αγγλία, για την εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού για το 1893.

Η αγροτική κοινωνία

- «Τσιφλικοχώρια»/κολίγους/ ακτήμονες.
- «Ελευθεροχώρια»/μικροϊδιοκτήτες καλλιεργητές.
- **Κολίγος** ή κολλήγος: καμιά ιδιοκτησία γης, υπό την οικονομική και κοινωνική εξουσία του τσιφλικά.
- Επί οθωμανικής αυτοκρατορίας είχαν **κατοχυρωμένο** δικαίωμα απαγόρευσης εκδίωξης απ το τσιφλίκι.
- Με την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος καταργήθηκε / νέο δίκαιο δεν τους αναγνώριζε κανένα δικαίωμα.

Χαρίλαος Τρικούπης (1832 – 1896)

- *«Αν επιβάλωμεν την διανομήν των κτημάτων εις τους καλλιεργητάς, όπως μου το ζητείτε, θα εκδιώξωμεν εξ Ελλάδος το χρήμα των Ελλήνων του εξωτερικού»*
- *«η κατάστασις να παραμείνη ως έχει διότι τούτο απαιτούν τα γενικώτερα συμφέροντα της χώρας».*

Πηγή: <http://el.wikipedia.org>

Μαρίνος Αντύπας

- Το 1906, μετά την αποτυχία του στις εκλογές στην Κεφαλλονιά, φτάνει στη Θεσσαλία και διευθύνει τα κτήματα του θείου του.
- Αγωνίζεται για τα δικαιώματα των εξαθλιωμένων αγροτών της Θεσσαλίας.
- Οι ενέργειές του προκαλούν το μίσος των τσιφλικάδων: το 1907 δολοφονείται.

Πηγή: <http://el.wikipedia.org>

«Το χρώμα βάφτηκε κόκκινο» (1965)

Βασίλη Γεωργιάδη /σενάριο Νίκου Φώσκολου
/Μουσική Μίμη Πλέσσα

Πηγή: <http://cinefil.pblogs.gr/2014/20140201.html>

Η εξέγερση στο Κιλελέρ (Μάρτιος 1910)

Διανοούμενοι και επιστήμονες στην ηγεσία των γεωργικών Συλλόγων της Θεσσαλίας λίγο πριν από την εξέγερση των κολίγων το 1910.

Πηγή: <http://www1.rizospastis.gr/>

Η κατάσταση επιδεινωνόταν συνεχώς

- Λόγω προσέλευσης προσφύγων κατά τους βαλκανικούς πολέμους από την Ανατολική Ρωμυλία (που προσαρτήθηκε στη Βουλγαρία) και τη Σερβία (Στενήμαχο).
- Πάνω από 130.000 πρόσφυγες.
- Κυβέρνηση Βενιζέλου /1917 ψήφιση νόμου για αγροτική μεταρρύθμιση, που κατοχυρώνει το δικαίωμα του κράτους να προβαίνει σε απαλλοτριώσεις/ αποζημιώσεις για το κοινό όφελος.

Αντίσταση από τους μεγαλοϊδιοκτήτες

- Είχαν εκπροσώπους στη βουλή σε όλα τα κόμματα.
- Το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε να προχωρήσει σε μεγάλες τομές αλλά
- κατάφερε να προβεί σε εκούσια απαλλοτρίωση 54 θεσσαλικών τσιφλικιών συνολικής έκτασης 1.060.000 στρ., δηλαδή του 1/6 της συνολικής έκτασης των τσιφλικιών της περιοχής, εγκαθιστώντας περίπου 4.898 οικογένειες εντόπιων καλλιεργητών και 2.624 οικογένειες προσφύγων από την Ανατολική Ρωμυλία (συνολικά 7.522 οικογένειες).

1897-1922: αυξάνεται ο αριθμός των απασχολουμένων στο δευτερογενή τομέα

Φωτογραφία από το χώρο εργασίας σε εργοστάσιο της εποχής.

Πηγή: Αθήνα, Φωτογραφικό Αρχείο Ε.Λ.Ι.Α. © Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο,
<http://www.ime.gr/chronos/13/gr/general/gallery/society/ind004.html>

Οι «Νύφες»

1922: 700 γυναίκες αφήνουν την Ανατολή και στοιβάζονται στην Γ' θέση του ποντοπόρου πλοίου που θα τις πάει στην Αμερική,

- «Νύφες»

Σκηνή από την ταινία του Π. Βούλγαρη «Οι Νύφες»

Πηγή: <http://neoskosmos.com/news/sites/default/files/nyfes4.jpg>

3η περίοδος: έως το τέλος των πολέμων (1922-1950) (1)

- Συνθήκη της Λωζάνης (24 Ιουλίου 1923): Σύνορο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας τον ποταμό Έβρο.
- Υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών.
- 1,5 εκ. πρόσφυγες (Μ. Ασία, Πόντο & Αν. Θράκη) η αναλογία μεταξύ προσφύγων που κατέφθθαναν και τούρκων που αποχωρούσαν ήταν 1/3.
- Το ελληνικό κράτος αντιμετώπιζε με την επιτακτική ανάγκη αποκατάστασής τους.

3η περίοδος: έως το τέλος των πολέμων (1922-1950) (2)

- Δεύτερη Αγροτική Μεταρρύθμιση.
- Η Κυβέρνηση Πλαστήρα επίσπευσε την Αγροτική Μεταρρύθμιση του 1917.
- Ν.14/ 2/1923 «περί αναγκαστικής απαλλοτριώσεως ακινήτων προς γεωργικήν αποκατάστασιν ακτημόνων καλλιεργητών ή προς εγκατάστασιν προσφύγων, ομογενών και μη».

Μέχρι το 1938

- Αποκαταστάθηκαν: 140.000 γηγενών οικογενειών & 150.000 προσφύγων.
- Διανεμήθηκαν 18 εκ. στρ. γης σε 303.127 ακτήμονες.
- 8.311.723 στρ. προήλθαν από απαλλοτριώσεις τσιφλικιών & τα υπόλοιπα ήταν δημόσιες εκτάσεις ή εκτάσεις που προήλθαν από αποξηράνσεις ελών και λιμνών.
- Περιορίστηκαν τα τσιφλίκια.
- Αναπτύσσεται η «χωρική οικογένεια».

Αποξήρανση της λίμνης Κωπαΐδας

Ένα από τα σημαντικότερα έργα που έγιναν στην Ελλάδα τον 19^ο αι.
με πρωτοβουλία του κράτους

Πηγή: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C105/65/519,1906/>

Τέλος της δεκαετίας του 1930

- 40% του συνόλου των γεωργών της χώρας ήταν «**νέοι ιδιοκτήτες**».
- Κάθε δικαιούχος – οικογένεια έγινε ιδιοκτήτης μιας έκτασης (τον «**κλήρο**»).
- μέσος όρος ήταν γύρω στα 40 – 50 στρ. (Θεσσαλία > 100 στρ, νησιά Αιγαίου 15 στρ.).
- Δικαιούχος υποχρέωση 20 ετήσιες δόσεις στο Κράτος / δεν είχε το δικαίωμα να πουλήσει την ιδιοκτησία του, που είχε προέλθει από την αγροτική μεταρρύθμιση.

Ελληνική αγροτική κοινωνία 1920 -1930

- Τεράστια αναστάτωση απ την προσέλευση προσφύγων.
- Προβλήματα εγκατάστασης & αφομοίωσής απ τις τοπικές γηγενείς αγροτικές κοινωνίες.
- Εχθρικά, ως διεκδικητές της γης τους.
- Καταργήθηκαν οι προηγούμενες δομές της γαιοκτησίας και εγκαταστάθηκαν νέες.
- Μεγάλες γαιοκτησίες κατακερματίστηκαν.
- Δημιουργήθηκε ένας τεράστιος αριθμός μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Παραγωγικό σύστημα

- Καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν από 1,2 εκ. στρ. (1922) σε 2,7 εκ. στρ. (1938).
- Λόγω της πολύ μικρής έκτασης --> εντατικές καλλιέργειες (καπνού & βαμβακιού).
- Μετά το 1929-30: υπέστη μεγάλη κρίση με την απότομη μείωση των τιμών.

Παστάλιασμα καπνού- Διαλεχτό

Πηγή: http://users.sch.gr/deshourmou/NEA%20PATRIDA/arxeio%20foto_files/kapnos.JPG

Παγκόσμια οικονομική ύφεση 1929

- Κραχ χρηματιστηρίου Νέας Υόρκης.
- Από το 1930: εξαγωγές μειώνονται.
- Δύσκολα η χρηματοδότηση των δημοσίων έργων.
- Η τιμή των ελληνικών ομολογιών είχε πέσει κατακόρυφα.
- Έντονη φήμη για ενδεχόμενη χρεοκοπία της Ελλάδας.
- Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος (Τσουδερός), επισκέφτηκε το Παρίσι /Λονδίνο προκειμένου να εξασφαλίσει ένα δάνειο για τη χώρα, αλλά δεν τα κατάφερε.

Ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας

- Φαινόμενο της τοκογλυφίας από τους μεγαλογαιοκτήμονες.
- **1929: Ίδρυση ΑΤΕ- δανειοδότηση αγροτών μέσω τοπικών αγροτικών συνεταιρισμών.**
- **1933:** το 83% των αγροτών ήταν χρεωμένοι στην ΑΤΕ.
- Κατάργησε τους τόκους, μείωσε το επιτόκιο δανεισμού στο 3%.

Λίγο πριν το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο

- Οι Έλληνες αγρότες με κατά κεφαλήν εισόδημα 7 φορές < των κατοίκων των πόλεων, υπόκεινται σε συντελεστή άμεσης φορολογίας 2,4 φορές ανώτερο από εκείνο των αστικών εισοδημάτων.
- Μεταβίβαση οικονομικών πόρων από την αγροτική κοινωνία στον αστικό ιστό.
- Ο αστικός πληθυσμός πλήρωνε φόρο μέχρι 12% επί του καθαρού εισοδήματός του, ενώ οι αγροτικοί φόροι έφταναν μέχρι και το 50% του καθαρού εισοδήματος των γεωργών.

2ος Παγκόσμιος πόλεμος (1939- 1945)

Πηγή: <http://el.wikipedia.org>

Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος (1946-1949) (1)

Αναζήτηση νεκρών θυμάτων του Εμφυλίου

Πηγή: <http://users.sch.gr/pchaloul/fasism-katohi-emfyl/anazitisi-nekron.JPG>

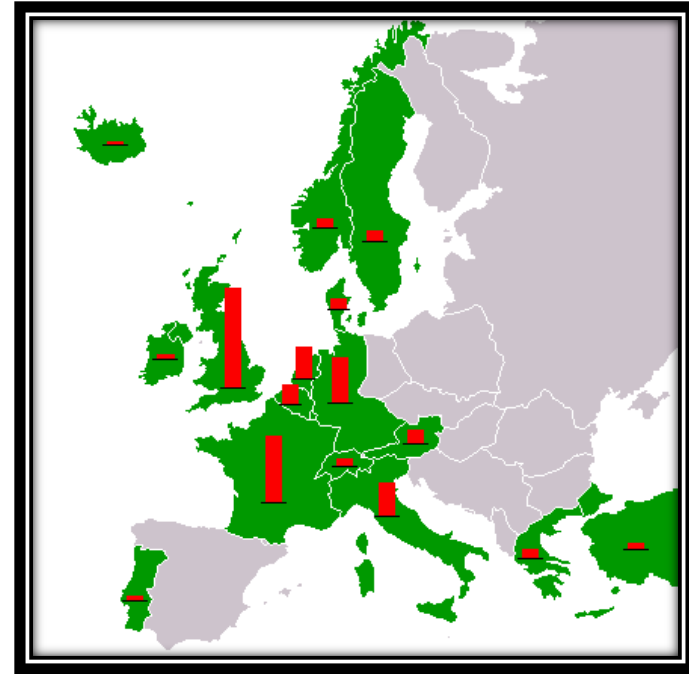
Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος (1946-1949) (2)

- Κυριάρχησε η ιδεολογία της «εθνικοφροσύνης» – αντικομμουνισμού.
- Κάθε συλλογική απόπειρα πολιτικής δράσης αντιμετωπίζονταν καχύποπτα.
- Τελμάτωσε η αγροτική παραγωγή.
- Η αγροτική κοινωνία πολώθηκε.
- Η Ελλάδα έχει χάσει σημαντικό κομμάτι του εθνικού της πλούτου (34%), περίπου 10% του πληθυσμού της.
- Σοβαρά τραυματισμένες οι δομές της οικονομίας της.
- Προσπαθεί να επουλώσει τις πληγές της και να μπει σε μια τροχιά ανάπτυξης.

Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος (1946-1949) (3)

- «Απαρχή ενός αμερικανικού παρεμβατισμού που, με πρόσχημα τον κομμουνιστικό κίνδυνο, πρόσφερε την πλήρη συμπαράσταση, οικονομική και στρατιωτική σε οποιαδήποτε χώρα κινδύνευε να συμπεριληφθεί στη σφαίρα επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης» (Τσακαλογιάννης, 2000)
- **Σχέδιο Μάρσαλ**
- 366 εκ \$ από 1948 ως 1951

Πηγή: <http://el.wikipedia.org/>

Οι χώρες που έλαβαν την οικονομική ενίσχυση του σχεδίου Μάρσαλ σημειώνονται με κόκκινες στήλες, που υποδεικνύουν αναλογικά και το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης ανά έθνος.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Παρταλίδου.
«Αγροτική Κοινωνιολογία. Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία από τη σύσταση
του ελληνικού κράτους (1831) έως το τέλος του 20ού αιώνα». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS203/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Αλεμπάκη
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

